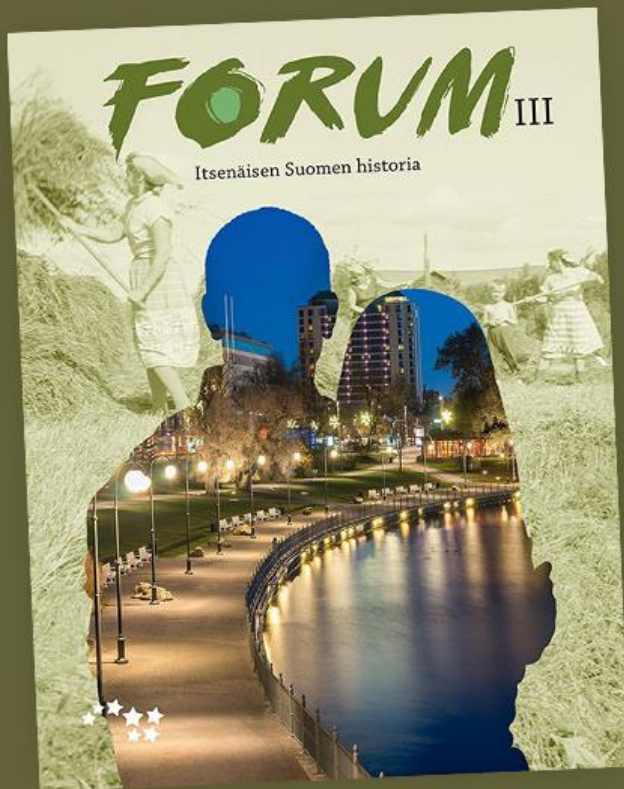

Luku 6

Sisällissota – kansakunnan haava

Opettajan aineisto

Muistoja sisällissodasta

Tehtävät

1. Ylen Inhimillinen tekijä -ohjelmassa (2004) keskustellaan sisällissodan muistoista. Katso kaksi osuutta:

- Ulla-Maija Peltonen ja lasten muistot
- Heikki Ylikankaan haastattelu

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/01/25/sisallissodan-traumat>

Vastaa seuraavalla dialla oleviin kysymyksiin.

- a) Miten Ulla-Maija Peltonen perustelee muistitiedon tutkimisen tarpeellisuutta?
- b) Millä tavalla sodan muistaminen oli epätasa-arvoista sisällissodan jälkeen?
- c) Millaisia asioita sodan aikaiset kirjeet sisältävät?
- d) Minkälaiset muistot ovat lapsille tärkeitä?
- e) Miksi Heikki Ylikankaan mukaan sodan uhreista tietäminen on ihmisille merkittävää?

2. Yle keräsi vuonna 2016 satojen suomalaisten muistoja oman suvun vaiheista sisällissodassa 1918. Minkälaisia teemoja sodasta nousee esiin vielä lähes sata vuotta sodan jälkeen?

<http://yle.fi/uutiset/3-8830749>

3. Lue seuraavilla dioilla olevat sisällissodan muistot. Pohdi parin kanssa tai pienessä ryhmässä vastauksia kysymyksiin.
- a) Mitä muistot kertovat sisällissodasta?
 - b) Miksi muistelijat haluaisivat unohtaa tai jopa muuttaa menneisyyden tapahtumia?
 - c) Miten muistelijat ovat kokeneet sodan?
 - d) Mikä muistoista on koskettavin? Perustele.
 - e) Pohdi, miksi nykyään pidetään tärkeänä, että vaikeistakin historian tapahtumista puhuttaisiin.

Lähde: Ulla-Maija Peltonen: Muistin paikat. Vuoden 1918 sisällissodan muistamisesta ja unohtamisesta. 2003

Muisto 1

Vuonna 1921 syntynyt nainen kertoo vuonna 2000:

Lähehtämässäni kuvassa on isäni – -. Kerron tästä kuvasta. Kuva oli lainassa sisareni tytöllä, että hän teetti itselleen vaarista kuvan. Mutta kun hänen isänsä oli eri aatetta ja tytär isänsä mukaan, niin ei hyväksynyt tuota käsivarsimerkkiä. Oli pyyhkinyt sen kumilla pois, tuon S-kirjaimen (S = Suojeluskunta) ja ne viivat, valkoinen nauha kyllä oli. Kun hän toi kuvan takaisin, ei puhunut mitään, huomasin kuitenkin. Piirsin kyllä kynällä sen siihen takaisin.

Muisto 2

Sodan aikana 17-vuotias kertoo vuonna 1962:

En milloinkaan voinut omille sukulaisilleni kertoa, että mieheni on ollut "punikki", että on ihana asia näin paperille olla rehellinen ja puhua sydämen kyllyydestä vanhoja elettyjä asioita ja tapahtumia.

Muisto 3

Vuonna 1937 syntynyt henkilö kertoo:

Punakaartilaisuus oli molemmille vanhemmilleni niin arka asia, etteivät he kertoneet minulle isoisäni tarinaa. Laskutaitoni avulla tajusin jo lapsena, että hän kuoli ennenaikaisesti. Kysyttyäni asiaa äitini ei vastannut mitään, isäni sanoi puolihuolimattomasti: "Hän kuoli vaan." Merkillistä kyllä en tivannut kunnon vastausta. Vasta molempien vanhempieni kuoltua kuulin totuuden tädiltäni (isän sisarelta). Olen kiitollinen, että edes tätini kertoi minulle niin tärkeän asian isoisästäni. Ehkä on myös verenperintönä, että minä olen vasemmistolainen – –.

Muisto 4

Vankileirin kokenut punainen kertoo:

Ensimmäiset päivät kuluivat jotenkin, mutta ruumiinvoimat alkoivat vähitellen pettää ja nälkä sekä lika aloittivat hävitystyönsä, samaten kova jännitys, sillä kukaan ei ollut varma hengestään. Kerran kaksi valkoista, jotka olivat tulleet etsimään erästä miestä teloitettavaksi, huusivat murjun ovelta: "Onko täällä Pelkosta?" Kukaan ei vastannut, sillä oli opittu siihen, että ensi huutoon ei kukaan nimeään kuullut, koska täten, kuten jälkeinpäin selvisi, moni säilytti henkensä. Kun mitään vastausta ei huutoon saatu, lausui toinen heistä: "Täällä murjussa taitaa olla pelkosa joka mies." Tämä huomautus oli paikallaan, pelkosa oltiin, sillä henki oli sentään ainakin itselle rakas.

Muisto 5

Sisällissodan aikana 16-vuotias nuori kertoo:

Kerrotaan, että eräänkin kerran illan suussa tuotiin kymmenen ammuttavaksi, heidät komennettiin niin lähelle montun reunaa, että he putosivat monttuun vuorollaan. Yksi oli kuitenkin samalla hetkellä kun se laukesi, heittäytynyt monttuun ja makasi nyt siellä vahingoittumattomana. Kaksi vartijaa jäi aina yöksi haudalle, joka peitettiin vasta aamulla. He alkoivat kuitenkin torkkua, niin tuo elossa oleva teki tikapuut kahdesta kankistuneesta toveristaan, kiipesi ylös ja alkoi hautakiven takana laulaa: "Valittaa täytyy totta ja surra suuresti, kun vääryys vallan ottaa ja pahuus paisuupi." Laulun kuullessaan vartijat lähti pakoon ja mantteli, jonka päällä he olivat torkkuneet, jäi siihen. Vanki otti ja pakeni metsiin. Hänen kerrottiin päässeen Venäjälle.

Muisto 6

Vuonna 1904 syntynyt nainen kertoo:

Metsästä äiti löysi isän lakin, jonka tunsin, joka todisti asian ja äiti toi lakin kotiin. Tunsimme sen, siinä oli läpi, josta tuli luun siruja. Isän lakki äidin sylissä lapset olimme ympärillä ja itkimme hurjasti.

Muisto 7

Tyttökoulun oppilaat kertovat Tampereen valtauksesta:

En ollut koskaan nähnyt ennen sellaisia kauheita haavoja enkä koskaan ollut kenenkään nähnyt kuolevan, mutta sairaalassa se oli tavallista. Kyllä se vaan oli niin kauheata, etten minä vaan toivoisi sitä uudistuvan varsinkaan, kun ajattelee niitä ruumiita, joista kadut olivat täynnä. Ja kaikkia suuria kivimuureja, jotka ovat palaneet ja kuinka sitten monelta paloi kodit ja omaiset haavoittuivat. Se, se oli kauheaa aikaa se! — Seuraavana päivänä näin, miten 2 isäntää sanoessaan olevansa punaisia, ja lähtivät pakoon juoksemaan, jonka jälkeen heidän ruumiinsa kannettiin meidän porttikäytävään. Tässä he sitten saivat virua kauan aikaa ilman kenenkään korjaamatta. Seuraavana päivänä olin katsomassa sitä suurta vankijoukkoa, mikä oli lopuksi antautunut valkoisille. Kauan seisotettiin näitä torilla kuulusteluissa.